

૨ કશવલાલ

મેસાણાના,

ગીતિ.

પ્રીયજનુ છો માહારા,
હુખ દાળીદ્ર આપ માહરાં હરશે;
ચુક હાય જો માહારી,
સ્વીકારી માફ તમે કરશે.

અમદાવાદ

માણિકચોક અ.ગળ કાગદીઆળની સામે

શાં હીરાભાઈ પુનસાના મકાનમા

“અમદાદ ટાઈપ્રેસ”માં

શાં કાળીદાસ સાંકળચંદે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૨

સને ૧૮૮૬.

હીમત ર આના

૨૬૯૫

પ્રસ્તાવના.

આ ઉપરથી સરવે સગળ નોને વીનંતી કરું છું કે
આ રીતે ઠાઠ પણ દેખી પેખીને કળેડું કરશો નહીં ને
આ કરવાથી એના મા ખાખને કેટલું કુખ થયું ને વળી
કુટુંબનો નાશ થયો વાસ્તે આ પ્રમાણે નહીં કરો એવી
આશા છે.

સહી.

ઠકર. શીવલાલ કેશવલાલ

મેસાણાના.

૨૬૯૫

કળોડા દુખદર્શક પ્રાર્થના.

—૦૦૦૦૦૦—

પ્રવેશ ૫ લો.

પાત્ર.

મનસુખશેઠ. તેનો યુમાસ્તો મગન તથા શેઠાણી
શેઠની સ્ત્રી વીગેરે.

સ્થળ મનસુખશેઠનું ઘર.

મનસુખશેઠ—અહ્યા મગન આમ આવળી તારી
શેઠાણીને બોલાવ ને તું આટલી વાર કયા ગયો હતો.

મગન—શેઠજી કધરાણી ગયો હતો તે પાંચરો હેંડપો
આવ્યો છું.

• મનસુખ—ઠીક જ તારી શેઠાણીને બોલાવ.

મગન—શેઠજી રૂપીઆ દોઢ આપો છો ને વળી
ધરનું કામ ખતાવો છો તેથી તમારી યુમાસ્તી મારે કર
વી નથી.

મનસુખ—ઠીક જ ડાહ્યો ન થા.

મગન—શેઠે આજે તો જલ્દી છું પણ હવેથી નહીં જલ્દી, મગન શેઠાણીને ખોલાવી લાવે છે. (શેઠેને) શેઠ આપણી શેઠાણીને ખોલાવી લાવ્યો જુવો આ આપણી શેઠાણી આવ્યાં.

મનસુખ—અહીં તું ક્યાં ગઈતી?

શેઠાણી—હું તો જરા બાહારે ગઈ હતી. પણ તમે ક્યાં ગયા હતા એતો કહો.

મનસુખ—અહીં આજે હું બજારમાં ગયો હતો ત્યાં કેટલાક વેપારીઓ મળી વાતો કરતા હતા કે મનસુખશેઠના ઘરમાં ખાવાનું જુદું કે છાડીને વરસે ૧૯ થયાં પણ પરણાવતા નથી.

પરસન—(શેઠની વડુ) ઓહો! ઓહો! શું છે તે બધાને ત્યાં થાય છે કે આપણે ત્યાંજ નવાઈ છે, પણ આપણો રવચંદ્ર ક્યાં ગયો.

રવચંદ્ર—માપા હું નીચાળે જઈ આવ્યો.

મનસુખ—બેટા રવચંદ્ર જ પિંડા ઉમીઆશંકર બ્રામણને તેડી લાવ. અલ્યા મગન હું પણ રવચંદ્રના સંગાથે જ.

મગન—મારી જીત જાણે કે ઉમીઆશંકર બ્રામણ ચાં મુગા હશે. મારા તે શા ભોગ લાગ્યા તે તમારા ભોગો રહ્યાં.

મનસુખ—જા થીકાંટે. પટેલીઆના વાસમાં રહેજે.

તડીને વડેલો આવળો.

મગન તથા રવચંદ--એ હાઈ. (એમ કહી જાયછે).

રવચંદ--કમીઆશંકર બ્રામણને બાલાવીને ખાખા
એ ખાખા આ ગોર આળ્યા.

કમીઆશંકર ગોર--કેમ શેઠ આળે અમારું શું
કામ પડ્યું કે જેથી મારે સંધ્યા છોડીને આવવું પડ્યું.

મનસુખ--મહારાજ અમારી છોડી ચંચળ ધણી
મારી થઈ છે વાસ્તે એના સાર વેચાણ કરવાનો છે
વાસ્તે તમા સોધી લાવો ભણેલા ને વીસ વરસનો ને
રૂપવાન ને હુશીયાર સોધી લાવજો. પણ વેલા આવજો હો!!

કમીઆશંકર બ્રામણ--વાર શેઠ નહિ છું (જાયછે)
રક્તામા વીચાર કરેછે કે વીસ વરસનો કદાપી ન મળે
તો દસ દસ વરસના એ લાવું એમ શેઠને પુછી નહિ.

૬૦ બ્રામણ--શેઠ આ શેઠ--શેઠ આ સેઠ--

મનસુખ--કેમ વળી પાછા આળ્યા. વળી શું કાંઈ
બુધ્ધા કે શું.

કમીઆશંકર--બુધ્ધા તો કાંઈ નથી પણ શું કે
ચાએ જજમાનનું કામ વાસ્તે અમારે કર્મા વગર ચાલે.
અમારે તો જજમાનનું જેમ સાર થાય એમ કરવું.

મનસુખ--કહો શું કહો છો.

૬૦ બ્રા--જુવો હું તો એ કહું છું કે કદાપી ચા
રે બીસ રૂપ વધુ ને એવો વીસ વરસનો સુરતીઆ ન

મળે તો દસ દસ વરસના બે લાવું કેમ શી મરણ છે
તમારી મરણ પ્રમાણિ કરીએ.

મનસુખ—આ શું મહારાજ શું પોલોહો.

ઉ૦ ભા૦—શેઠ હું તો ખોટું કહેતો નથી જીવો કે
દાખી ખર્ચે ફરી વજ્ર પાણી વીસ વરસનો મુરતીએ. ન મ
જે તો દસ દસ વરસના બે લાવું કે નહીં.

મનસુખ—વાર નાહારાજ જમ તમારી નજરમાં
આવે તેમ કરજો. પણ વેસાસર આવજો.

ઉ૦ ભા૦—એ હાં. (નતપ છે)

પ્રવેશ ૨ જો.

પાત્ર. વીરચંદનું ઘર.

વીરચંદ—અલી એા માય અલી તું અહીં આવ.

દીવાળી—એ આ આવી.

વીરચંદ—અલી તું કયાં ગઈતી.

દીવાળી—હું તો જરા દરસન કરવા ગઈ હતી પણ
વારે તમે કયાં ગયા હતા.

વીરચંદ—હું પણ દરસન કરવા ગયો હતો.

દીવાળી—વાર એતો ઠીક પણ આપણા કરમચંદ
કયાં ગયો છે.

વીરચંદ—મને શી ખબર તારી સાચે હતો ને.

(૫)

કરમચંદ—આપા એ આપા મને તો કુંતડો કરડો.

વીરચંદ—ખેટા તને કુંતડો કયાંથી કરડો.

કરમચંદ—આપણા કુલીઆમાં લમતા હતા ત્યાંથી કરડો. અલલલ બલતલા બળે છે.

દીવાળી—ખેટા તે કુતરાને કાંઈ કહ્યું હશે.

કરમચંદ—મેં તો કાંઈ કહ્યું નથી.

દીવાળી—કહ્યા બીના તે કરડે.

કરમચંદ—આપા મીતો એમ કહ્યું કે કાલીઆ કું તણો, વાલીમાં મુતણો, બાવાજી બોલાવે છે તે કાલીઆ હું હું. એમ કહ્યું કે આવતાંને કહ્યો.

વીરચંદ—જા દવાસાળામાં જઈ દવા ચોપડાવી આ વ ને વેણો આવજો.

વીરચંદ—અલી આ અલી જોને ખારણે કાણુ ધાં ટા ખાડે છે. (જોઈ આવીને)

દીવાળી—એના કોઈ બ્રામણ છે.

વીરચંદ—કાણુ બ્રામણ છે બોલાય.

દીવાળી—મહારાજ અહીં આવો. (આવે છે)

વીરચંદ—હું મહારાજ અમારા જેવું કામ હોય કે કહ્યો.

બ્રામણ—રોડ તમારા જેવુંજ કામ પડ્યું છે.

વીરચંદ—કહ્યો શું કામ પડ્યું છે.

બ્રામણ—શેષ હું ઉજેણીમાંથી આવ્યો છું ને

વેવઠસાળ લાગ્યો છું તમારી મરણ હોય તો મનસુખ
શેઠને ત્યાં ઐક છોડી છે.

દીવાળી--માહારાજ કન્યા કુટલા વરસની છે.

બ્રામણ--પંદર વરસની ને ભણેલી ને હું શીઆર
છે. જો તમારી મરણ હોય તો કરીએ, પછિ તો તમારી
મરણ ખાપા.

દીવાળી--માહારાજ અમારે ત્યાં ઘણાએ નાળીએ
ર આવી ગયાં પણ કંઈને હા પાડી નથી. તમારી મ
રણ છે તો નાળીએ લઈએ છીએ.

બ્રામણ--રોઠળ મને રસ્તામાં બુખ લાગવાથી ના
ળીએ તો ખાઈ ગયો છું પણ રૂપીઆ છે તે લો.

(રૂપીઆ આપે છે)

વીરચંદ--માહારાજ કરમચંદના ગ્રહ જીવોને,
(જીવે છે)

બ્રામણ--બહુ હારે. શનિ હડયો, રવી કુંદયો શેઠ
ની પાંચડીએ મંગળ ખેઠો છે.

બ્રામણ--શેઠ તમારી પાંચડીએ મંગળ ખેઠો છે.

વીરચંદ--શેઠાણી માહારાજને કંકુના કરાવો.

બ્રામણ--બહુ સારૂ થયું કે નગરશેઠ, વીરચંદને
ત્યાં વેચીસાળ નહીં થયા. માટે હવે માલો.

દીવાળી--વેવઠસાળ તો કર્યાં પણ ખાઈ તો કા
જો અધર કુટી મારે છે. માટે તેનું શું કરવું.

(૭)

કરમચંદ— હું હું શું.

વીરચંદ—કરમચંદ નીશાળે જાઓ.

કરમચંદ—ના નહી જવાના મારો મા આવે તો
જઈએ.

વીરચંદ—જા જા એને મુકી આવ.

દીવાળી—મારું તો માથુ દુખે છે.

કરમચંદ—બસ બસ એમ કહે.

દીવાળી—ચાલ કરમચંદ ચાલ મુકી આવું.

કરમચંદ—તારે છું છે તે અમ તો નહી જઈએ.

દીવાળી—રડ્યા તારે મું બણીશ નહી તો ભીખ
માંગીશ, (નય છે)

—૦૦૦૦૦૦—

પ્રવેશ ૩ ને.

સ્થળ નિશાળ.

છોકરાઓને ક્રમો બણાવે છે.

મેતો—છોકરાઓ યુવ. (શેઠાણી આવે છે)

મેતો—કેમ શેઠાણી આજ તમારે આવવું થયું.

શેઠાણી—માહારાજ આજે તો અમ આવ્યા છી

એ પણ કરમચંદ શું શીખ્યો છે.

મેતો—શેઠાણી વીસે આંક પુરા,

શેઠાણી—નારું એક બે પલાખ પ્રપૂજી જીવાને.

મેતો—કરમચંદ આમ આવ. ખોલ ત્રણ દુ.

કરમચંદ—ત્રણ દુ.

મેતો—એક સવાયું.

કરમચંદ—એક સવાયું.

મેતો—એકાવન પુણું.

કરમચંદ—મા એ મા, એકાવણું પાણી કયે ઠાહા

૩ નવરાયો હતો તે આવડે.

દીવાળી—માહારાજ જો તમારાથી મારા કરમચંદ ને ભણાવી શકાય એમ હોય તો ઠીક નહીં તો ના કહો કેમ શો વિચાર છે.

મેતો—શેઠાણી તમારો કરમચંદ ગભરાઈ ગયો છે વાસ્તે ખોલતાં શરમાય છે.

કરમચંદ—હા હા મા ખડી વાટ છે ગભરાનો છું.

શેઠાણી—વારે માહારાજ પણ હવે એના વેસવાળ કર્યાં છે વાસ્તે જોમ ખને તેમ જલદીથી બાણાવજો.

મેતો—શેઠાણી તમારા કરમચંદને પોપટ કરી આ પું તો ખરી વાત પરી કેમ.

શેઠાણી—વારે માહારાજ (જાય છે).

મેતો—એ દુ.

કરમચંદ—ચાર.

મેતો—એ દોઢાને.

કરમચંદ—એ દોઢાને તણ.

(૯)

મેતો—હવે કેમ આવડ્યું.

કરમચંદ મેતો માર મોઝે ભુત પણ ખીઝે.

મેતો—અધ્યા કરમચંદ હું જરા છોકરાને ખોલાવી
ને આવું છું તું તારો પાઠ પાઠ કરજે હો. (જાય છે)

કરમચંદ—આવે છોકરાઓ આવણુ એક રમત
રમીએ. એક સવાયું સવા, માર ખેઠો લવા, મારને કાને
કડી, બે સવાયા અઢી. એક ડોહું ડોહ, લવાર બેઠો કાઠ,
લવારની છોડી પરણું, બે ડોહાને ત્રણ. એક અઢીક અ
ઢીએ, આવો કુકડા લડીએ, કુકડની ભાગી ચાંચ, બે
અઢીયાના પાંચ. (એવામાં મેતોજી આવે છે)

મેતોજી—કેમ કરમચંદ મસ્તી કરી કે એમ કહી
લાત મારી કે કરમચંદ મેતાની પાઘડી કોઈને ઘેર ના
શી ગયો.

પ્રવેશ.૪ થો.

સ્થળ ચંચળનું ઘર.

ચંચળ—રાત્રે પોતાના સંયતગ્રહમાં સુતીએ ને ભય
ભીત સ્વપ્નનું આવવડી ચીંતાતુર થઈ જાયન કરે છે.

લક્ષીત.

અરર ઓ પ્રભુ હું સુ રે કરે, દુખી મારી થઈ ગુરી હું મરે;
અરર ઓ પ્રભુ કોને કહું, પતી વીતી હું ક્યાં સુધી રહું.

(૧૦)

અરર ઝો પ્રભુ કયાં સુધીરે દુખ, પતી મેજવી આરો
 મને સુખ;
 જોખન માહરું એકેરે જાયછે, અરર ઝો પ્રભુ વધા થાયછે.
 મીતી.

જોકે વાટ વીપ્રગી, આજ પતી મમ કાજ તો લાવે;
 નહી આવે જો પીય, નીશ્ચે મારો પ્રાણ તો જાવે.

મંચળ—અરે મારા પીતાએ મને વર્ષ સોળ થયા
 છતાં મારા સગપણ કરવા વીશે વાત પણ કાઢતા નથી.
 ને મારો જોખન અવસ્થા ગયા ખાદ યા કામનું પણ ખ
 રૂખરી વાત કે ખાટી મારા પીતાએ બ્રામણને મોકલેલ
 છે તે જો આજે મારો પતી, સોધી નહી લાવે તો, મારે
 મારા જીવનો નાશ કરવો એમાં કાંઈ સંસય નથી. હું
 પરમેશ્વર શું આ તમેને સારું જામે છે. પણ ના, નહી.
 આવું ગેરબ્યાજબી થવું ન જોઈએ. હર હર પરમેશ્વર
 તને ગમે તે ખરું એમાં મારો કાંઈ ઉપાય નથી.

(મીતી મંચળગી સંજી આવીને)

મીતી—(સ્વગત) હમ મારો વાહાલી. સખો મં
 ચળ આજ તારું દીલ ઉઘાસીમાં દેખાય છે. તે મને તા
 રા દીલની વાત જલદીથી કહે.

મંચળ—(ઉઘાસીમાં) અરે મારા વાહાલી પ્રા
 ણપારી જન મીતી મારા દુખની તને કયાં કાંઈ ખબર
 નથી મને શું પ્રેરે છે.

ઝાતી—અરે બેન મને જો ખબર હોય તો તને શા કારણથી પુછ તે કહેને.

ચંચળ—મારી વાહાણી સખી તું મને વારંવાર સીદ પુછે છે. મને વારંવાર પુછવાથી મારું દીલ મણ્યું એક હિમરાઈ આવે છે પણ શું કરું મારી પ્રીય સખી મારા દુખમાં ભાગ કરનારી છે વાસ્તે તને કહું છું. બેન મને આશરે વરષ સોળ થયાં પણ મને મારા પીતા પ રણાવતા નથી. હવે મારાથી પતી વીના રહી શકાતું નથી.

ઝાતી—અરે બેન તું શા કારણથી ઉદાસી દીલમાં ધરેછે. તારા પીતાએ બ્રામણ મોકલ્યો છે ને તે બ્રામણ સીદ કામ કરી આવ્યો છે વાસ્તે ચીંતા ન કર, પરંતુ તું કહે છે તે ખરી વાત છે કે ઉમર થઈ કે સ્વામી વીના કેમ આજે. જીને મને પણ પરમશ્વરે રંગાયો આ પ્યો તેથી હું પણ તારી ગોડે ઉદાસીમાં રહું છું પણ ખરે મગનસાજની દોસ્તી કર્યા કેડે મને ઉદાસી નથી. ને હું તથા મારો પ્રાણુ પ્યારો મગન બે જણ એક વખત ગામમાંથી ગંભા હતાં પણ વાત જાહેર થવાથી પાછાં આવી રહ્યાં છીએ.

ચંચળ—અરે માહારી વાહાણી સખી તેં આણું કામ કર્યું ધીકાર છે તારા જીવતરને જ તારું મોડું મા રે જોવું નથી. [આટલું કહેવાથી ઝાતી બપહો

(૧૨)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ વીરચંદનું ઘર.

વીરચંદ—અલી હજી કરમચંદ કેમ નહીં આન્યા
વારું (આવે છે).

કરમચંદ—ખાપા એ ખાપા મેતાજીએ પાધડી ખં
ધાવા મુંકયો છે.

દીવાળી—ખીજા છોકરાં કયાં ગયાં કે તને મુંકયો.
(મેહિતો આવે છે)

દીવાળી—મેતાજી કરમચંદને પાધડી ખંધાવવા મા
કહ્યો છે તેને તેડવા આન્યાજો કે શું.

મેતો—શેઠાણી કરમચંદને પુછે તો ખરા કે પાધડી
ખંધાવા આન્યાજો,

દીવાળી—કેમ કરમચંદ.

કરમચંદ—ના એતો હમઃ હમઃ

દીવાળી—માહારાજ તમારી પાધડી લઈ જાઓ ને
કરમચંદના વરધોડામાં વેહેલા આવજો.

મેહિતો—મેહિતાના તે કયાં ભોગ લાગ્યા છે.

વીરચંદ—અલી તું અહીં આવ ને તું કમી કે
મ રહી છું.

દીવાળી—માહારાજ તમે કપાથી આન્યા ને કન્યા
ને કેટલા વરસ થયા છે ને લગન આડા તથા દીવસ
બાકી છે.

(૧૩)

કરમચંદ—હાહા બાપા પલાવવાની વાત તો જીવી
ગયા કે.

દીવાળી—જા જા રડયા પરજી આવ જા.

કરમચંદ—મા તું ન આવે તો ગીત કોણ ગાય.

દીવાળી— કરમચંદના બાપા તારે કન્યાના વાસ્તે
ધરેજી જેઠાસેતો વાસ્તે તેનું શું કરયું.

વીરચંદ—તે તારે સી ડીકરે છે તું તારે જાને પે
લા અમથા સોનીને કહ્યું છે તે કરી આપશે. પણ જા
તું નોતરાં આપી આવ.

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ રસ્તો.

બામણ—હાથીશોઠ એ હાથીશોઠ

હાથી—કેમ દયા કેમ

બામણ—તમારે ત્યાં નોતરાં છે

હાથી—કોના ચરનાં.

બામણ—વીરચંદના ઘરનાં.

હાથી—જેમને ત્યાં સું છે.

બા—તેના છાકરા કરમચંદનું લગન છે.

હાથી—ક્યાં આગળ.

બા—માતાની વાડીમાં વેડા આવજા.

હાથી—ખડુ સારું.

(૧૪)

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ મનસુખ રોઠનું ઘર.

હમીયાથંકર બા--રોઠ ઝો રોઠ જન આવી છે,
જુઓ તમારો જમાઈ જોયો પુનમનો ચાંદ.

મનસુખ--આવો વેવાઈ આવો જતાર જવાર જવાર.
કરમચંદ--સસલાજી સલામ સલામ છે (આવીને)

બા--લગ્નની સામગરી તઈયાર છે વાસ્તે વરનો
મામો કાણુ છે તેને બોલાવીને તઈયાર કરો.

વીરચંદ--હાઈ મહારાજ તઈયાર છે.

કરમચંદ--બાપા એ બાપા આપની બાયલી કાં છે.

વીરચંદ--ગેસ છાનોમાનો.

બા.દાણુ પરણાવે છે તે શ્લોક બાંધે છે,

(કરમચંદને) બા.દાણુ--હાય જોડો સેઠ હાય
જોડ માંધું ફેડ, ચારે દીસે ચાર હટાળા નાંખ. તર
બાણામાં ધુંકો ને માઈ સીધું હેકું ધુંકો સ્વાહાઃ

બા--વર મરો કન્યા મરો પણુ ગોરનું તરબાણું
ભરો હોમ સ્વાહાઃ ચાલો હવે બેઠા થાઓ ફેરા ફેરવી
ને જનીવાસે જાઓ. (ફેરા ફેરવે છે ને બધરં. ફેરા
છાં ગાય છે

ગીત ૧ છું.

અમિ આઘ્યાં ત્યાં રંભે ભેર રમવારે,

અમિ આઘ્યાં ત્યાં પરસન વહુને જોવારે;

(૧૫)

એના જ્ઞેયામાં શું જોયુંરે,
એના હોઠ કાળાને કાંત રાતા;
છીનાળ વહુ મેલો પાતરના માળારે,

ગીત ૨ જી.

લાડી લાડો જમરે કણસાર કે,
હપર પરસન ટળવજેરે;
દીકરું મને આંગળી ચટાટડકે,
કંસાર કુવો ગળો લાગેરે;

ગીત ૩ જી.

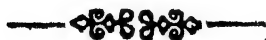
સોળ વરશની સોમલી ને,
ફેરા ફરતાં ના આવડયા;
આજ કાલના કરમચંદને,
ફેરા ફરતાં આવડયા.

(પરણી રહ્યા કુડે જનને વીંદાપ કરેછે.)

ગીત ૪ થું.

સોનાનું સલેકકું ને, વાયરે હડથું જાયરે;
વેવઠ તાડું નાક વડાથું, જાન ભુખી જાયરે;
ભુજે માર્યાં ભુંચ સુવાર્યાં, માંચણીએ ચટકાળ્યારે;
ખીચડીના છુંદા વાસ્તે, ખરા ખપારે કાઢ્યારે. વેવઠ

(જાપ છે)

(૧૬)

પ્રવેશ ૮ મો.

સ્થળ ઘર.

કરમચંદ—આ તમને હું પગે લાગુ છું.

દીવાળી—ખચ્યા ઘરડો થા.

(કરમચંદ—એની ખાયડી તરફ જોઈને.)

કરમચંદ—લે માલી ખાયડી હું તાલા પગે લાગુ છું.

દીવાળી—અલ્યા કરમચંદ આશુ કરેછે ખાયડીને
કેાઈ પગે લાગતું હશે કે.

કરમચંદ—મને સી ખખલ હું કઈ પરસો તો તે.

દીવાળી—જા જોડા તારા કાકાને તારા દાદાને પ
ગે લાગી આવ.

કરમચંદ—હું એકલો જાઉં કે. (જાય છે)

મંચળ—સાચજી હું તમને પગે લાગું છું.

દીવાળી—ટાહું પેઠ વસ્તુ પીયર મંચળ વહું દીક
રા જાણીને ઘર ભરો.

મંચળ—સાચજી હવે તમારે ઘરનો કરી હીકર મં
તા રાખવી નહીં ને હું બધું કામ કરીશ. (કરમચંદ
આવે છે ને)

દીવાળી—કરમચંદ તારી વહુ કહે છે તે હું તો કાં
મ નહીં કરું.

કરમચંદ—એ લાનનીના શા ભારછે, આ ધોકાએ
આમ માફ (મારેછે)

(૧૭)

હીવાળી—તારૂં નખાદ જાય હું કેમ મારેછે મેરને
જદ તારા બાપને કેવા દેને. (કહે છે)

વીરચંદ—કેમ કરમચંદ હું મારે છે કે બાપડીને
બાળીને ફાટી ગયો છે.

કરમચંદ—બાપા મારી બાપે કહ્યું કે કરમચંદ તા
લી બાપડી કામ નથી કરતી તાણે મેં કહ્યું એ લાલ ॥
સા બાર સે ગધાલીને આમ માહું. (મારે છે)

વીરચંદ—તારૂં નખાદ જાય ફાટી કે શું.

કરમચંદ—જાઓ તમારા ઘસમાં બાપ તે હલામ
બાપ અમોને ભાગ આણે કે જુલા લઈએ.

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્થળ સેતંગ.

ચંચળ—

લલીત.

અરર ઓ પ્રિયું હાય હાયરે,
નસીબ માહરૂ કુટ્યું ત્યાંપરે;
ધડ જીવડીને સીસ કાપીયાં,
સુખ જુલાવીને દુખ આપીઆં;
ખમી સકી નહી કામ મુજતો,
ઝડપે ગોડવી દુખ હોજતો;
પીતા વીતા કહે બાલને સહુ,

(૧૮)

અરર કંથરે કુંડું સુંડે કુંડું.

(સ્વગત) અરરર હે પ્રભુ દીન દયાળ શીવ શીવ
બીસ કાળ હોય તેમાં કાંઈ કરક પડતું નથી માટે હવે
શોક કરવાથી શું વળવાનું છે, ઓ ભગવાન મારી
વારે થા.

કરમચંદ—માર્જ ડીયર તું ક્યાં ગઈ હતી.

ચંચળ—મારા પ્રાણનાથ હું પાણી ભરવા ગઈ
હતી.

કરમચંદ—અરે લાંડની પ્રાણનાથ કાને કહે છે.

ચંચળ—મારા વાહાલા તમે આમ શું કરો છો.

કરમચંદ—આવ મારી વાહાલી આવ.

ચંચળ—મારા વાહાલા પતી તમે આમ શું કરો
છો તમને ધડીત છે.

કરમચંદ—અરે લાંડની પ્રાણનાથ તો તારો ખાપ
પણ ખંદાતો તારા બાયલા છે.

ચંચળ—આવો મારા બાપડા આવો.

કરમચંદ—અરે લાંડની મારા પગ દાખને (દાખે છે).

ચંચળ—મારા વાહાલા પતી આ પગે શું થયું છે.

કરમચંદ—એતો કુતલો કલોતો (એમ કહી રડે છે).

ચંચળ—અરે મારા મા ખાપે કુવામાં ઉતારી છે
માટે હવે શું કરવું. જે ધન્ય દાહાડા આપે તે સેહેવું
ણ શું કરવું (એમ કહી રડે છે).

(૧૯)

રાગ સીતાજીના મહીનાનો.

મારો પ્રાણપતી નાહાનું બાળ, હવે હું શું કરું;
માહારું જ્યેન ઝમે જય, કુરીને હું મરું.
હું તો થાકી પ્રભુરે આવાર, સાસુ મારી કુદ છે;
મારી માને શી કહું પેર, પીતા તો કનીષ્ઠ છે.
જ્યેથી સારું પીતાનું થાય, ઝેવું દીવમાં ધરે;
પણ ન જીવે નાતને જન, ખોળો પોતાને: બરે.
હવે છંદે કરવું આજ, જીવીને માહરે;
દેસે મણાં પીયરની માંહ, હું જઈશ તાહરે;

ચંચળ—અરે પ્રભુ હવે હું સું કરું પીતાએ પો
તાનો સ્વારથ જોઈને મને પરણાવી, પરંતુ માહારાથી
આવું કુખ સેહેવાસે નહી. (દીવાળી આવે છે).

દીવાળી—કેમ કરમચંદ કેમ રહે છે.

કરમચંદ—આ લાંડની મને મારે છે.

દીવાળી—આ પરમાણુ અત્યારથી થાય છે તો હ
જી આગળ શી રીતે, નભસે વાસ્તે ચંચળ વહુ તમા
તમારે પીયર જાઓ. કારણ કે તમારા પીતાએ બ્રામણ
ને માકલો છે વાસ્તે પીયર જાઓ.

ચંચળ—સાસુજી હું જવાને ખુશીછું પણ મારી એ
ક વીનંતી સાંભળો કે તમારે મને તો કુવામાં નાખી
પણ આ પરમાણુ કોઈ બીજીને કંદામાં નાખસો નહી.
ને હું તમોને કહું છું કે તમારું નણાદુ જાજે (એમ ક
હી જાય છે).

(૨૦)

કરમચંદ—‘‘મા માલી ‘‘માયલી ગઈ માટે ખીજી પરનાવ.

પ્રવેશ ૧૦ મો.

બ્રામણ—કોણ ચંચળખાઈ.

ચંચળ—હા ભાઈ તું ઠીક થયું કે આબો તને
હસ્તરેજ મોકલ્યો માટે હવે ચાલો આપણે ઘેર જઈએ.
(જાય છે.)

પરસન—સાંભળો છો કે આપણી ચંચળના કાંઈ
મમાયાર ન આવ્યા.

મનસુખ—ઠીક હવે છાડી તો સાસરેજ મોરીજ.
(ચંચળ તથા બ્રામણ આવે છે તેને જોઈને.)

પરસન—કોણ મારી વાહાંતી ચંચળ તું આવી
ખા કે, હો ઠીક થયું કે આવી.

મનસુખ—કેમ ચંચળ તુ સાસરામાંએ જપી નહી કે.

ચંચળ—ધીકાર છે તમારા જેવા માખાપને કે આ
પરમાણે પોતાની છોકરીએને કુવામાં નાંખે છે. અરે
પીતાજી હું શું કરું પણી નાનો, સા સુ કરક, નણુંદી ન
હારી. માટે આ કુખ મારે કાને કહેવું, અરે માહારા
દુરભાગ્ય નસીબનો વાંક કાઢવો. એમાં કોઈનો વાંક
નથી. કહેવતમાં પણુંકહું છે કે,

(૨૧)

કુહો.

આછે કુખે અવતરી, કુખ તણો નહી પાર;
વણુ માતે મરવુ પડે, લેખ લખ્યા કીરતાર.

(ધીકાર છે મારા જીવતરને હવે મારે જીવીને શું
કરવું એમ કહી મરે છે.)

પરસન—અરે માહારી વાહાલી પુત્રી તું મને છો
ડીને ક્યાં ગઈ હવે મારે જીવીને શું કરવું મારે હું પ
ણ તારી સંગાથે આવુ. (મરે છે)

મનસુખ—અરે ધીકાર છે આ રીવાજને ને ધીકાર
ર છે આ જીવતરને અને ધીકાર છે પેલા નીચ ખામ
ણને, કે પોતાના ખીસાં ભરી મારો છોડીને દુખમાં
નાખી તેથી કુટુંબનો નાશ થયો મારે હવે મારે પણ જીવ
વું થોડું નથી, પરંતુ મારી એક વાત છે તે હે સદગ્ર
હર્યો સુધન લોકો આ દાખલો જોઈ છાકરા છોડીને
વેતીસાળ કરતાં પેલોઈ વીચાર કરોને કરવું કે જેથી આ
પરમાણુ દુખ ન થાય. હવે મારે જીવીને શું કરવું. (એ
મ કહી મરે છે) (પાત્રો સર્વ મળીને) ખેલ પુરો થયા ખાદ

રાંગ કલ્યાણની ગજલ.

પ્રીયા પ્રીતે તરો, સાહાસ નવ કદી કરો;
કળેડા કુખ દરશક ફારસ દીલમાં ધરો. પ્રીયા
નિસાણોનો રહીસ હું છું, મગોઠમાં છે ધામ.

(૨૨)

અઢદીથ ગ્યાતી ઠાકર હુંજી, સીવ સંભુ માહારૂં નામ. પ્રીં
 હે સદગૃસ્તો કાધા પુરણુ, ખાંતે ભજવી ખેલ;
 બુદ્ધ સુકની માશી દેસો, નીતી માટ રચેલ. પ્રીયાં
 તસ્દી લેઈ તમો પધાર્યા, એ ઉપકાર અમાપ;
 પધારસો પ્રીતથી ગૃસ્થો, અન્ય ખેલમાં આપ. પ્રીયાં

જાહેર અખર.

સુરવે દેથી સજનોને હું ચીનંતી કરું છું કે આમારે
ત્યાંથી સંકરકત નામનું પુસ્તક ઓછી કીમત અંદાજે ફક
ત છ આનાથી આપવામાં આવશે, પરગાનવાળાને
લ અચ નોખું, નાટપટ કાગળ લીધામાં નહીં આ
વે ન જોને આ ઓપડીઆ મંગાવવાની જરૂર હશે તેહ
માહેબોએ નીચેના સરનામાથી પત્ર લખવો. સામટી રા
ખનારને કાયદેસર આપવામાં આવશે.

ઠાકર. શીવલાલ કેશવલાલ સહી.

મેસાણા.

